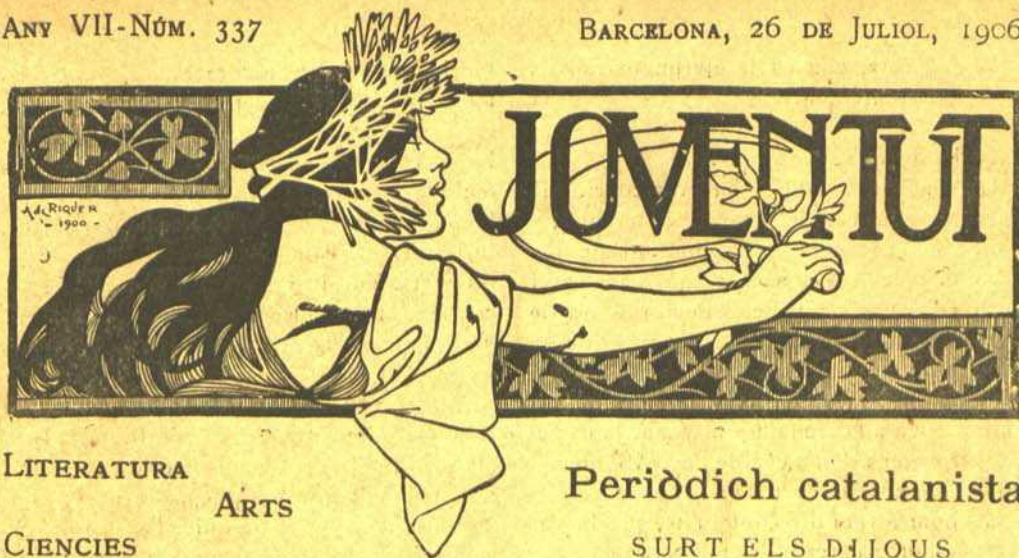

LITERATURA

ARTS

CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT 10 CÈNTIMS

» ATRASSAT 20 »

SUMARI:

El governador y l'alcalde, per Emili Tintorer. — Des-de Paris, per F. Pujolà y Vallès. — El presidi a Figueres, per J. Pujol y Brull. — Extasis, per Alfons Maseras. — D'economia, per C. Montoliu. — La mà oculta, per Olaguer de Roquesalbes. — Notes bibliogràfiques, per Lluís Via. — Noves.

EL GOVERNADOR
Y L'ALCALDE

A mida que'ls pobles avancen en educació y en cultura, la opinió pública's precisa enèrgicament. La seva força's va fent incontrastable. Han passat els temps en que un Lluís XIV podia dir: «L'Estat sóch jo», y en que altres sobirans s'ho creyen sense dirho. Avuy l'Estat es el poble. El poble es el verdader sobirà. Cert es qu'encara avuy al poble se l'enganya, se l'ensarrona, se l'explota; però no es menys cert que al poble se l'adula. Jamay cap rey o emperador, cap autoritat, cap home ha sigut tan mimat, tan adulat, tan invocat en apel·lació definitiva com aquest poder anonim, voluble y discordant que se'n diu poble. Fòra de comptats escèptichs, missàntrops tristos a qui's titlla lleügerament de bojos, no hi ha cap home insensible als afalchs de la

multitud. Qui no la cerca, qui no la desitja y fins, si es necessari, qui no la compra l'aprobació dels co-ciudadans! L'aplausó estrident y sorollós, l'aplech de grans masses qui's manifesten cridant, xiulant o badant senzillament, la veu colectiva qui surt de les urnes en els comicis, en les associacions públiques o privades; les trompetes estrafalaries qui diariament surten a pregonar les opinions de la consciencia anònima colectiva; el *què diràn* quasi bé sempre decisiu en nostres actes públichs y fins en nostres relacions familiars, són el gran mirallet enlluernador y regulador dels actes públichs, dels actes privats de tots els homes. Ni papes ni reys s'escapen de la gran preocupació. Ni tan sols els humils escolten insensibles la paraula màgica: popularitat.

¿Qui no'n vol ésser? Qui no trevallà, qui no adula al gran idol? La popularitat ho justifica tot; fins justifica'l crim, fins justifica la injusticia, y ella ho renta tot, tot ho perdona. Criminals y homes de bé, autoritats y homes de sa casa, representants y representats, homes y dones, qui no la invoca una y mil vegades l'autoritat suprema, qui s'hi refusa al definitiu judici y la darrera absolució del més alt dels tribunals: la consciencia pública! Ella es el *refugium peccatorum*, ella es la

mater amorosa, ella es la eterna barragana explotada y envilida.

Però'ls nens se fan grans.

La consciencia pública ha pres consciencia de la seva força, de la seva personalitat, y també de la seva responsabilitat. «Puig que sóch el tapa-bruts y sóch el gran justicier, dech ésser un gran poder y una gran força.» Y el poble ha pres cohesió, la educació política gradualment s'ha imposat. Ja'ls qui l'invoquen l'invoquen ab recel. Ja'ls oripells no enlluhernen a la crèdula prostituta. Ja es necessari pagar ab moneda de lley. Ab dificultat passen els *duros sevillans*.

Els homes vanitosos, infatuats, que durant sigles enlluhernaren al poble pera que'l poble'ls adulés, no pressentiren que un jorn tindrien d'adular al poble pera que'l poble'ls consentis. Y aquests meteixos homes no pressenten avuy que demà ni els afalachs, ni les adulacions hi valdrán. La meretriu senzilla qui avuy's diu *cocotte* esdevindrà reyna y senyora. En tots els estats ha tingut ella un ayment de cor. Deu ens en quart d'una vera passió de la gran reyna y senyora.

Dintre d'Espanya apareix ja radiosament aquesta gran reyna y senyora reclosa en un recó. El recó's diu: Catalunya. La reina's diu: Democracia. La seva gran passió, l'amant de cor, se diu: Llibertat.

Si pogués parlar avuy de tot, demostraria, de conformitat ab aquests principis, per què a Catalunya som republicans y no monàrquichs, per què som lliurepensadors y no creyents, per què parlèm secament y no'ns agraden les figures retòriques. Y una pila de coses més.

Sols parlaré del governador y de l'alcalde.

Y encara del governador, personalment, ne parlaré molt poch.

Se diu Manzano y ja sabèm que, políticament, no es home d'altura. Ho sabèm perque'ns ho han dit desde Madrid, y per experiència. Fa poch anys desempenyà aquí el meteix càrrech, y passà obscurament. La me-

moria que deixà es una memoria grisa, confosa. No recordèm cap fet, cap iniciativa, cap acte transcendental, ni tan sols *frapant*. La seva gestió d'aleshores se resúm així: No feu res o quasi bé res. Deixà fer. Com a home, fou un bon home; com a governador, insignificant. Tots els homes bons són insignificants. Y la insignificancia, que no es pecat pera un home senzill, es un greu defecte pera un governador. Especialment pera un governador de Barcelona.

Aquí necessitem un governador civil d'altura. Perdó: un governador civil català. Dich això perque ja s'ha demostrat que a Madrid no'n tenen de governadors d'altura pera enviarnos. Tots aquells a quins l'altura se'ls hi suposava, han refusat modestament. Y el duch de Bivona, a qui hipotèticament se li adjudicà una altura regular, demostrà que la hipòtesis no tenia fonament.

Hem de creure, donchs, qu'en realitat no hi ha homes polítichs de prou talla pera governadors civils de Barcelona. Si n'hi hagués un de sol, un verdader estadista, aquest vindria.

Un verdader estadista, un verdader home polítich, sent la passió de la lluyta, les dificultats l'atrauen; els grans problemes socials y morals dels pobles qui's manifesten agitada y tèrbolament, fascinen a l'home polítich qui ha nascut ab vocació de tal. Si en Maura fos un Gladstone, en Maura vindria de governador a Barcelona. Si en Moret fos un Roosevelt, també. Vindrien ab la seguretat de fracassar, però vindrien. Puig del fracàs present podria sortirne una victòria futura.

Un governador així no s'entretindria en futeses: fer tancar els cafès a mitja nit, anar a la professó... etc. Ab visió serena veuria'ls grans problemes morals y socials que aquí s'agiten y quals factors complicadíssims sols pot precisar y reduhir un selecte esperit sintètic. Y de la síntesis podria venir una simplificació qui a la llarga donaria solució als problemes.

¿Ahont es aquest home vident, polítich de vocació, lluytador infatigable, escrutador dels grans misteris socials, que'ns manca, que busquen y no troben?

Ah, si el busquessin a Catalunya! A Catalunya'l trobarien. Y si no'l trobaven ells el

trobaria'l poble, si al poble li deixessin buscar.

—

Y si el poble no'l trobava, per lo menys el poble tindria confiança en el qu'elegís. La confiança que's té sempre en els propis fills.

Y el governador, per la seva banda, tindria més serenitat. La serenitat que'ns dóna la confiança dels altres.

—

Una prova d'això que dich n'es en Bastardas.

Fugim del convencionalisme de qu'en Bastardas es un alcalde accidental. En realitat, a Madrid n'estàn ja tips de nomenar alcaldes de reyal ordre; n'estàn ja tips dels successius fracassos, y ademés, no troben ja qui vulga fracassar. Així, donchs, tot això de que'l verdader alcalde es a fóra, es a Vichy, no passa o de comedia.

En realitat, en Bastardas es el verdader alcalde.

Jo no sé lo qu'en Bastardas farà. Sols sé d'ell que haviem sigut amichs; que haviem estudiat plegats a la Universitat; que quan jo era conservador d'en Mañé y petit catalanista, d'aquells del *catalanismo bien entendido*; en una paraula, que quan jo era una criatura, en Bastardas ja era un home reflexiu, qui parlava poch, qui pensava endins y qui ja escrivia en diaris lliberals o que ho semblaven. D'aleshores fins ara sols n'he sabut una cosa: que continuava essent republicà y que feya política seriament. Heus aquí lo únic que sé d'en Bastardas. No es molt, però s'ha de confessar qu'es bastant qu'en una terra ahont s'hi belluguen tants republicans *faroleros* logri obrir-se pas y surar un jove qui trevallava silenciosament. Deixem de banda lo que farà. Mentres tant anotem el fet qu'es una garantia. Tenim un alcalde serio y seré.

Y anotem també aquest altre fet: Tenim un alcalde popular qu'es vist per tothom ab simpatia y confiança.

Hermosa situació pera trevallar!

Esperem els fruyts. Esperem qu'en Bastardas per honor propi, pera satisfacció del poble y pera esplendor dels principis democràtics qual victòria ell representa, sabrà complir com a bo; sabrà fer gala d'aquelles dots de prudència, energia, activitat y hon-

radesa que més que ningú necessiten els homes públics. Y que com ningú necessita ell ara. Donchs que no ho oblidien Bastardas. La seva responsabilitat es molt greu. Si ell no fa altra cosa que lo que han fet fins ara'ls alcaldes de reyal ordre, si ell fracassa com fracassaren tots ells, no seria ell sol qui carregaria ab la culpa. Se diria també que'l poble no'n sab prou d'elegir els seus representants, que'n sab tan poch com els governs d'Espanya.

Y seria, en realitat, molt trist que'l poble de Barcelona, per culpa d'un sol home, se vegés rebaixat fins a un nivell tan... tan baix.

EMILI TINTORER

DESDE PARIS

Més que res, la costúm, el 14 de juliol, llença la gent al carrer. Diada de festa y nit d'alegria, se balla devant de tots els cafès, en totes les barriades, en totes les cases. Les orquestres d'aquells, encuades durant tot l'any, surten a oretjarse sobre'ls cadafalchs guarnits aposta en mitj de la carretera dels *boulevards*. La matxixa cridanera, el plorar y enervador vals, se succeïxen l'un a l'altre infatigables... Per tot arreu llums, per tot arreu banderes y llargandaixos y per tot arreu la multitud qui s'arrocega lenta ment, sens altre objecte que'l de veure, amunt y avall, omplint avingudes y carrers, places y *boulevards*, fent rotlló aquí entorn d'uns balladors, empenyentse més avall, rihent a la dreta, barallantse a la esquerra, diversa en cada un de sos llochs, emperò monòtona en conjunt, monòtona com el brunziment que ix d'ella y que boy apaga'ls acorts estridents de les orquestres...

Dues hores d'aquest espectacle estès per tot Paris són més que suficients pera fatigar; la continuada contemplació acaba per fer esdevenirlo incolor, sense caràcter, y un pren ab plaher el camí de casa abandonant els nuclis bulliciosos y deixant que s'apaguin al lluny les remors de les xaranges qui vibren tristament difuses recordant les de nostres pianos de maneta qui repiquen en el fons dels carrers les matinades de les verbenes...

Lo que de casa es característich, brolla aleshores en la pensa barrejat per una associació

d'idees ab lo que per ésser humà també'ns es propri. Recordem les tristeses de les verbenes, la multitut sens objectiu qui s'arrogega pels carrers, els testos d'aufàbrega fent corriol en la Rambla, el nyèbit de samarreta a grans ratlles suhant, bo y donant voltes al manubri qui's passa destrament de l'una a l'altra mà, el fum de l'oli dels bunyols, y el foc de llum elèctrica del Tibidabo. Recordem els vaporets qui van enllumenats a l'avant-port, les jardineres enramades qui tornen de la Rabaçada, els rostres pàlits de la matinada, la olor de fulla marcida del clarejar...

Les mans a la butxaca, l'esguart a l'infinit, el pas lent y ocupat pels rēcorts el pensament, com adhuch esclavitzats per l'ambient de la diada, d'aquestes diades de festa iguals per tot arreu, sols diferents per tot pels detalls, anem cap a casa, sense desitj d'arribarhi, com fugim de l'esvalot per inercia dinàmica centrífuga del soroll...

Ivonne passeja sola. Ivonne es una prostituta. Ivonne es lletja y magra. Y Ivonne en diada de festa qui reclama bellesa, gentilesa, linies hermoses, y bullanguera veu, passeja sola perque ella no té res d'això. La pobreta quan ens veu dreça'l cap qui duya cot, balanceja'l cos fent tremolar els pitets sota sa tenue roba de seda, com un aucellet qui s'estarrufa, més lletja quant més riallera, quant més deixondada més llastimosa.

— *Tiens! c'est bien vous par ici?* —

Ella se'n dona pena, com si hagués de respondre: Si, y tot sola! Però fa una rialleta estrambòtica fingint alegria y no diu res. Ivonne es amiga nostra, sia dit sens escàndol dels bons burgesos, sobre tot dels qui mantenen *queridas* de luxe. Un es amich sovint de molta gent qui mereixeria ésser a Ceuta (jo espero que ab el temps qui madurin les prunes ens avesarem a dir a Figueres; a altres coses ens hem avesat); un pot ben bé esserho d'una prostituta, qui no ha sofert altra equivocació en sa vida que l'escollir sa professió sens haverse avans emmirallat a consciencia... Cal advertir que no hi ha doble sentit en el mot amiga; al menys siens permès ferho constar en honor de nostre bon gust. El mot gràfich no tremolaria pas ni vacilaria al saltar sobre'l

paper, si degué's ferho. Després de tot sempre'ns quedaria'l recurs de confessar-noseho.

— ¿Còm! Tan aviat cap a casa? Si no més són les dues.

— Si, *mon enfant*, ja n'estem tips!

— Veniu ab mi, que vos emmenaré a veure boniques coses.

— No parlis més: ens portaràs al *Parvis du Nôtre Dame* a veure'ls domassos vermells que han posat darrera dels sants gòtics, o potser ens ensenyaràs el grupo sensual de la porta d'en mitj, o t'arriscaràs a fernos passar el pont d'*Arcole* pera mostrar-nos *ton Hotel de Ville* endiumenjat... o...

— *Mais non, mais non, mais non, ho zut!* Escoltèu, allà, darrera del Pantheon, darrera del Barri Llatí... es bonich...

— ¿Per qué no hi vas tu, donchs?

— Oh, tota sola, ¿sabèu? ¿què volèu que vos digui?... Ah, si ho vegessiul!

— *Fuisque tu y tiens on va avec toi:* Ens deixem guiar per tu; tu ets nostre cicerone. ¿Entesos? —

Per tota resposta, la xicota fa un salt, se'm posa en mitj, ens agafa del braç y ens estira corrent cap endevant. Nosaltres, no gens entusiasmat's ab les promeses maravelles, li fem serioses meditacions sobre la precipitació, qui sols serveixen pera impacientarla més. Li recordem qu'es nostre cicerone, y ella va barrejant els resenyaments ab comentaris al fets del dia y lamentacions ràpides cada vegada que un cotxe carregat de baguls passa al devant nostre. Pera ellà tots duhen els passatgers al camp, a les platges, lluny de París!...

Passèm el boulevard *Saint Germain* deixant a la esquerra la *Rue Dante*, democràtic carrer ahont ara hi viu en Loubet y devant de qual casa hi volten uns cavallets transitoris y s'hi belluguen una munió de parelles als acorts d'un orgue malaltic. A la dreta en un carreró fosch, una porta closa, antich emplaçament d'un renom cabaret de lladres y d'apatxes, cau d'assassinats tancat per la policia no fa molt. Passèm la *place Maubert* ahont un troç de fira fosca y trista atràu uns quants badochs de la barriada y deixa percebir pudors de petroli y grinyols d'orgues enrogallades, y prenèm pel carrer de la *Montagne Sainte Geneviève*, verdader cal-

vari costós de remontar fins arribar a la placeta ahont setge la Escola Politècnica y ahont un hi respira de bon grat... *Rue Descartes* amunt encara, *Rue Muffetard* després. Estém en ple *quartier* de manobres y carrilayres, terrassers y picapedrers. L'entusiasme de la xicota se'ns comunica. Ja no es París, es la *provincia* qui pulula pel carrer y balla sota la enramada inflant les amples calces de vellut y fent papallonejar les cofies ab els giravolts de les dances.

— Oh, no temeu res; bona gent; tranquil!

— Al contrari; al contrari! —

De tant en tant arriba a nostres orelles una paraula coneguda, un mot de casa; altres voltes el mot es de casa però torturat; altres voltes sols es l'accent qui ens parla de la raça disfuminada... La xicota, la lletja Ivonne, aleshores comença a parlar de casa seva, del seu poble, de ses amigues, del col·legi... Ah, bon Deu, no era pas per la moda que sospirava cada volta que veyia un carruatge curullat de baguls, y que'ls creya a tots emmenant gent a la *campagne*!

La xicota esdevé xerrayre, ens ho vol ensenyar tot alhora, no té prou mans pera mostrar llochs, y tipos, y homes, y oficis, pica de peus perque no estém atents a tot, perque'ns aturém a esguardar cap a dintre d'una taverna ahont la gent canta cançons no parisenques entorn d'una taula plena de gots de vi, y no veyém la vella qui dança...

A la esquerra deixém la *rue Saint Medard*, carrer de drapayres e italians, venedors de *santi-di-guixi*, y emboquém el carrer d'Ortolán. Allí, a la cantonada, destacantse més clar que'l reste dels quatre-cantons, s'hi aixeca un petit y tremolayre cadafalch. Sobre d'ell dos homes hi són asseguts. L'un d'ells té un sach de gemechs a sota'l braç, l'altre una *vielle* sobre de les cames. Y la dança comença. Gemega'l sach y l'home qui el desinfla porta'l compàs ab punta y taló de son peu dret; y ab religiositat l'home de la *vielle* fa rodar ràpidament ab sa mà dreta la cinta manivela en tant ab la esquerra recorre destre les fixxes qui apretades deixen eixir sons grinyolayres. Sens invitarse les parelles se troben en mitj de la placeta y destrenen la *bourrée* fent passos de corrandes, saltant a banda y banda, traspasant adalerats, ab convicció, ab entusiasme, barrejantse'ls jo-

ves musculosos, forçuts, àgils, ab les jayes encorvades qui no tenen altra força ni altres músculs, ni altra agilitat que'l feix dels recorts y l'amor a les coses de sa terra.

Allí, drets en mitj d'aquell conjunt en el qui fem una nota estranya, esguardats ab estranyesa per tothom, el sach de gemechs evoca en nosaltres el recort de sos fills el tiple y la tenora, apareixen devant nostre les rodes de dançayres qui baten els compasos en les eres ahont poch avans el blat hi ha estat batut, les oliveres fantàstiques y els suros sagnants... y girém el cap per'aixugarnos els ulls, perque'ns han ensenyat a avergonyirnos del plor. Al costat nostre, Ivonne, la lletja Ivonne plora bo y ensajant un somris qu'encorriola pels cayres de la boca les llàgrimes que li llisquen galta avall.

... Es sols quan el vals acaba la festa que deixém aquell lloch, atravessém la *Place Monge* plena de taules y de balladors, parisenchs aquests, y llisquém carrer Monge avall deixant a la dreta les antigues Arenes romanes ab ses grades y tribunes desèrtes y ses gabies buydes de feres.

— Allí en aquella casa, miréu, allí, hi vivia en Sokoloff. —

Esguardo la casa de la xicota pera observar en sos ulls. Es sols la cicerone qui parla.

Al carrer de les Escolles, la taverna Lorraine hi ha abocat totes ses taules, la multitut hi brunz, l'octet hi grata polques y masurques. Ivonne'ns allarga la mà, y's pert entre les taules esvalotant a l'un y l'altre. En tant París matina y's deixonda ab son boyrós clarejar.

F. PUJOLÀ Y VALLÈS

París, juliol 1906

EL PRESIDÍ A FIGUERES

El trasllat dels infeliços qui coven y purguen llurs malifetes en els presidis d'Àfrica ha despertat l'esperit de Catalunya pera protestar ab energia del projecte d'un ministre qui, per malestruga sort nostra, va concebir el despropòsit d'enllotar la xamosa capital empordanesa.

Y els oradors de tots indrets de Catalunya fan retronar la veu pera dirli al poble llurs sentiments; el poeta teixeix un plany adolorit y de revolta; la prempsa catalana recorda

cada dia l'ombra que ha d'endolar a Figueres... però aquell ministre, ja avuy no es tal ministre; el setial que ocupava ja'l posseheix un altre; y aquest altre s'es tornat àrbitre de la disposició funestament iniciada. Sia qui vulgui aquest *altre*, si acull el projecte del qui l'ha precedit, será refusat per Catalunya, perquè Catalunya no pot estar disposada a sofrir la imposició d'un nou afront que la rebaixi.

El castell de *San Fernando*, de Figueres, no reuneix les degudes condicions pera presidir; la terra empordanesa tampoch es bona pera aytal destí. De la meteixa manera que no totes les plantes poden arrelar y viure en paratges ahont el clima no'ls sia apropiat, els pobres presidaris y la corrúa de parents y amichs qui els volten y segueixen, no podrien fer ali ab els honrats figuerenchs. Si's realisés el funest projecte, la població immigrant se faria mestressa de la comarca, introduhinthi hàbits y costums y fins paraules estranyes al nostre idioma, qu'empestaríen la ciutat avuy tranquila y riallera qui estotja noblement l'amor al treball y la honradesa.

Pera'ls malhaurats presidaris hi ha altres llocs més propicis, ahont poden bastir-se construccions, y constituhir colonies a propòsit, quals llocs necessiten braços, y ahont aquells puguin educar l'esperit, treballant pera dignificar-se y poder retornar al si de la societat qui va rebutjarlos, nêts de culpa. A Figueres sols hi trobaríen un castell buyt, de fesomia militar, ab espayoses quadres pera les besties y ab recintes empestats per la floridura. En la enlayrada fortificació, voltada de feixugues muralles, hi trobaríen la mort del cos els pobres malalts d'ànima.

El projecte d'en Moret es, donchs, contrari a Figueres y als presidaris de Ceuta. Però'l *lliberal* Moret no hi va pas pensar en els desgraciats qui purguen delictes a l'Àfrica, quan se li va ocorre'l desacertat projecte de la trasllació. Ell ja va veure, perquè no es curt de vista encara que *gasti* ulleres, que'l trasllat dels presidis havia d'ésser un estigma pera'l lloch ahont se portessin, y no va atinar pas en les immenses planures ermes de Castella, ahont podrien emprendre grans obres agricòles, ahont podrien explotarse mines de roques de bon servey pera bastir bones fàbriques. L'ex-mi-

nistre no va voler recordarse de les poques terres qu'encara li resten a Espanya, qui podrien convertir-se en déus d'abundor ben treballades. En Moret va trobar-se entre mans uns presidis y's va recordar de Figueres sols pera flagellar a Catalunya. Y els trenta mil condemnats pel còdich, alguns d'ells més dignes de llàstima que molts dels quins rumbe-gen lliures ab desvergonyiment y que les lleys no classifiquen, per obra y gràcia del ministre han de canviar d'estatge. Però la ley, qui pot recluhir a un delinqüent, no pot condemnarlo a que's podreixi en un lloch impropri. L'Estat, qui cuyda de l'ordre social, té'l dever de protegir al qui, essent avuy indigne de viure entre llurs consemblants, pot arribar a esmenarse. Y aquest Estat té la obligació de buscar medis pera que això sia un fet, ab la creació de colonies penitenciaries disposades a posta pera lograrho. Però l'Estat espanyol té ministeris que's fan y's desfàn a l'impuls de vanitoses influencies, y ben sovint enlayra, per exemple, a ministre d'Agricultura a qui no coneix més arbres que'ls qui creixen en les propietats que va heretar dels avis, o a ministre de Gràcia y Justicia al qui no té ni aquella, ni coneix d'aquesta altra cosa que la matrona ab les balances que ha vist en les estampes.

En López Domínguez, president del Concell, va enviar fa pochs dies al nostre amich Salvatella un B. L. M. dihentli que havia recomanat l'assumpto de Figueres al ministre de la Governació! Qualsevol dia, ab aquest coneixement, manará la formació d'un cos de policia al ministre de Marina, o encarregarà al de Foment la constitució d'una esquadra invencible. Però jo vull creure que'l president del Concell de Ministres, senyor López Domínguez, no ignora l'error que cometia al recomanar l'assumpto del presidi al ministre de la Governació, però havia de contestar al diputat senyor Salvatella, y així sortia del pas. Es com el viu d'aquell qüento a qui un amich li emmatllava cinch pessetes: — Noy, no les tinch. — ¿Y a casa? — A casa, bons, gracies. —

No es que Catalunya no vulga presidis, no; lo que no vol són els presidis que no li pertocquen. Catalunya té a la població penitenciarí d'Àfrica setanta individus, y n'hi volen portar dos mil setcents. ¿Es equitatiu? Que'ns

portin els condempnats per la llei qui sien catalans y nosaltres els enquibirèm a Catalunya, proporcionant als infeliços medis de regeneració; no hi faria pas res que l'Estat ens dongués autonomia pera fer d'ells lo que reclamen la rahó y el dever d'humanitat.

Ja que a tot arreu, en tots els camps ha de créixer l'herba dolenta, que cada hu conreuhi el seu propi y's cuydi d'exterminarne la llevor.

Entretant, apartèm nosaltres els mals vents que puguin ajudar al mal cultiu ab transports de gèrmens originaris, que la feyna serà després molt més curta; suprimim, excrèm, no permetèm la entrada a Catalunya dels periòdichs que ab tan bon acert combat ara l'Associació de Lectura Catalana; combatèm els barbres espectacles dels toros; despreciem tot lo que sia exòtich, y després que portin els presidaris allà hont els correspongui per llur nacionalitat. Continuin els *toreros* y *chulos* rumbejant per la Porta del Sol, dõnguinse *corridos* a Madrid tres o quatre vegades per setmana... y aviat Catalunya podrà vantarse de tenir ben poca feyna en lo quetoca a presidis, y allà, passat l'Ebre, qu'esmolin l'eyna de segar, pera'l conreu de llur camp social, si es que aixó pot interessarlos; que no'ls mancarà feyna llarga.

J. PUJOL Y BRULL

EXTASIS

La novicia s'havia quedat quieta al llit: enlayre'l rostre, estirat el cos, oberts els braços. Y, quietament reposantse, els seus ulls fadigats s'apagaren. Y ans d'apagarse, per la darrera volta d'aquell dia, se fixaren tendrament, piadosament y amorosament en els plorosos ulls del gran Crist, del Crist immens y immensament dolorós qui s'aixecava als peus del seu llit blanch. Y així qu'en l'ànima tranquila de la verges's descloué'l sòn, s'hi va descloure'l somni.

Y en el somni veyá'l Crist, el meteix Crist immens qui semblava omplenar tota la cambra. Ella li mirava'l cap, el cap hermós — coronat d'espines — els ulls, els ulls hermosos — amarats de llàgrimes. — Y al mirarli els ulls, y el front, y el nas, y la boca — la boca hermosa — la novicia tingué horror d'hermosor tanta. Y va contemplarli el pit, el pit nu,

llatzerat, mostrant encara una immensa blancor llatzerable. Y li va contemplar els braços, — oh quins braços, els braços del Crist! — Estesos, oberts, dolçament y dolorosament oberts. Y li va contemplar el cos, tot el cos, ab la seva nuesa y ab la seva hermosor. Y va trobar hermosos els peus, els peus clavats l'un sobre l'altre, els peus aquells qu'eren sostentacle omnipotent de les columnes esbeltes hont tot el cos descansava. Y la novicia, al contemplar hermosor tanta, novament senti defallirse.

Y en aquest defalliment sublim, gratíssim, en aquest defalliment qui la transportava a la plena contemplació de tot lo més bell que may els seus ulls haguessin vist, va sentir la esgarripança d'un desitj sobrenatural, y tot seguit se donà compte d'un acompliment meravellós. Que allí meteix, en el seu llit blanch, ella senti pesarhi alguna cosa. Algú vivent hi descendia. Y ab els seus propis ulls ensonyats tingué evidencia que qui devallava era'l propi Crist, desclavat de la creu, nu, sagnant, hermós. Y va sentir aquell pit llatzerat pesar sobre'l seu pit sense màcula, y els braços estesos estendres sobre'ls seus, y els ulls plorosos caldejar sobre'ls seus parpres, y la corona d'espines clavàrseli al front; y aquella boca morta, la dolça boca de les set paraules, haleran febricenta sobre'ls seus llabis tendríssims.

— ¿Qui ets?

— Sòch jo, ¿que no'm coneixes?

— ¿Ets Crist?

— Era Crist. Ara, miram bé, ara sòch Jesús.

— Oh, si, si que't coneix.

— Sòch Jesús, torno a ésser Jesús. —

Y la novicia no senti més la cohiessor de les espines qui coronaven el front de la revelació possehida; ja no vegé llàgrimes en la faç dolorosa ni senti rigidesa en els braços qui l'amparaven.

— Torno a ésser Jesús, el de Judea, el qui flayrava la terra ab els seus passos y harmonisava'ls ayres ab les seves paraules. Torno a tenir la hermosor viventa de l'home y la esplendidesa de la divinitat. ¿No ho veus que ja no estich crucificat? Es una nova resurrecció la d'ara. Crist clavats en la creu no pot tenir dolcesa en els llabis ni amor en el pit. La seva hermosor es macàbrica. No poden els

cadavres devallar sobre'l teu llit purissim. No es la mort, ni es el dolor quins poden fer-te ofrena de totes les pureses increades. ¿T'es grata la meva presència?

— Oh Jesús meu, la teva presència es la sola dolçor de la meva vida.

— ¿L'estimes, donchs, al teu Jesús?

— Al meu Jesús l'estimo sempre.

— Besam, si m'estimes.

— Beso'ls teus llabis, Jesús meu, perque la teva boca es hermosa.

— ¿Y no més es hermosa?

— Es sabia.

— ¿Y no més es sabia?

— Es divina.

— ¿Y no més beses els llabys?

— Beso'ls teus ulls, qui també són hermosos?

— ¿Y no més són hermosos?

— Són omniscients.

— ¿Y no més omniscients?

— Són divins.

— ¿Y sols beses la boca y els ulls?

— Beso'l front, perque també es hermós, també es sabi, també es divi.

— Tu també tens la boca, y els ulls, y el front hermosos, germana.

— No sóch la teva germana, que sóch la teva esposa.

— Quina paraula has dit, coloma meua! May boca mortal n'ha pronunciat de més bella.

— Donchs bésala tu aquesta boca, que vull ésser plena del teu amor.

— La beso.

— Així, besantme, ¿quina cosa'm vols dir?

— Vull dirte que'l verb s'ha fèt carn viventa sobre la teva carn, esposa.

— Quina paraula has dit, anyell meu, la més bella, per mi, de totes les paraules pronunciades!

— Així tindràs el verb demunt meteix dels teus llabis.

— Y el tinch sobre meteix del meu pit, qu'es més tenir.

— Però pels llabis pots sentir que'l verb es altra vegada home.

— Ho coneix bé prou ab el teu pes, qu'es càrrega dolcíssima.

— May has tingut tanta divinitat al demunt teu.

— Ni may he sentit les teves carícies tant de la vora.

— Besam; tornam a besar.

— La teva barba es perfumada.

— Y vol saber del teu coll blanch totes les blancors inviolades.

— ¿Per què són tan hermosos els teus ulls?

— Perque ells són l'espill de tota ciencia.

— ¿Per què estàn sempre oberts tos braços?

— Perque ells són el racer de tot amor.

— ¿Y per què estàs tot nu?

— Perquesápigues que la hermosor està no més en la nuesa.

— ¿Per què'm beses y per què't beso, Jesús meu?

— Perque l'acompliment del desitj sia una cosa feta.

— Besam, donchs.

— Així els nostres amors combreguen en un sol càlzer.

— ¿M'estimes, Jesús?

— T'estimo, esposa.

— ¿Per què m'estimes?

— Perque has guardat pera mi la teva puresa, y al besarme ho has fet ab vera unció d'esposa. Oh, coloma meua! En tu he volgut acoblar totes les gracies.

— Oh, anyell meu! En tu he trobat la font de totes les dolceses.

— Tornam a besar encara.

— Jesús dolcíssim.

— Esposa dolcíssima. —

Y al obrir, en veritat, els ulls, a la novícia li queyen llàgrimes d'amor. Altra volta era el Crist als peus del llit, pàlit y dolorosament immòvil, omplint ab la seva rígida severitat tota la cambra d'una pavorositat sinistra. No més l'èxtasi marvellava encara els ulls de la novícia; els seus braços tremolaven com si encara no haguessin abandonat els braços estimats; la seva boca conservava l'ardencia del bes fervorós, y el pit pantejava com en un espasme delirant... Però un dolor intensíssim feya torce'l seu cos en un deliri cohent... Qu'en el seu front y en el seu pit, en els seus peus y en les seves mans, s'hi obrien, sagnantes y descarnades, les meteixes ferides qui llatzeraren el cos del Crist en la seva dolcíssima agonía.

ALFONS MASERAS

D'ECONOMIA (1)

Diverses causes, llargues d'explicar, m'han impedit fins ara respondre les frases qu'en Pous y Pagès dedicà fa dies a rebatre certes preteses o reals afirmacions de mon darrer article sobre'l *Feminisme Pràctic*. (2) Y no era la més petita de dites causes el pensar que, si bé poques paraules bastaven pera respondre complidament — tan poques que ab l'atenta lectura del meu article n'hi havia prou, — ab tot, la mentalitat que aquell escrit revelava, era cosa massa greu pera ésser passada en silenci o tractada a la lleugera. Mes ara, passat un temps ben oportú pera treure a la discussió tot caràcter personal y apassionat, crech que res s'haurà perdut si ab l'involuntari retràs de ma resposta conseguim situar degudament els termes d'una qüestió capitalíssima pera'l nostre avenir nacional.

Justament l'objecte final del meu debatut article — objecte que, sia per deficiències d'expressió, sia per falta de prou atenta lectura, sia per una y altra cosa, — sembla haver passat desapercebut a n'en Pous y Pagès, era mostrar la necessitat ineludible en que estèm de canviar radicalment la norma econòmica qui desde temps antich ha informat la nostra vida social, si es que seriament volèm que aquesta vida respongui a les necessitats dels temps actuals y al paper qu'en ells pretenèm pera la nostra Cathalonia. Mes ara veig qu'es precis parlar més clar, y ho faré, mal que això pugui ferir al viu el mal entès orgull nacional dels nostres *chauvinistes*, perque entenç ésser en tot cas un dever de consciència'l senyalar els mals socials pera posarhi remey. Cal que'l nostre vell ideal casolà, més que domèstich, gitano, més que casolà de les relacions comercials

desaparegui pera fer lloch a una concepció més ampla y més humana de lo qu'es el lligam econòmic. Cal qu'en comptes d'empenyarnos en estendre a les relacions socials els nostres preceptes d'*Economia domèstica*, ens esforcem en regular més y més la nostra vida domèstica pels nous y seconds principis de la *Economia social*, qui enclouen la fórmula de la nostra redempció colectiva. Cal reaccionar contra la cega aplicació del conegut aforisme: «Ven en el mercat més car y compra en el més barat», ahont els falsos definidors de Manchester compendiaren tota llur ciencia econòmica — com si per arribar a tal conclusió calgués cap mena de ciencia! — Cal, en fi, cooperar a la gran revolució moderna, que, com deya en mon esmentat article, ha trasmudat en social el primer punt de vista exclusivament individual de la ciencia econòmica. Y, com una de les mides més aposta pera promoure aquest gran cambi, senyalava la organissació del consum, fent una crida als consumidors, encomanantlos més seny, discreció y economia (vera economia) en llurs compres, invitant a tots, «grans y petits, pobres y rics, sabis y ignorants, quescú segons la mida de ses forces», a pendre part en aquella cooperació, moral tant com material, al bastiment de la Ciutat Nova.

Y en aquesta proposició en Pous y Pagès, afectant la representació del proletariat, respon ab un sèch *non posumus*, millor dit, ab una serie d'excuses y rahons particularíssimes, qui demostren en tot cas que no ha comprès o no ha volgut comprendre la importància del problema plantejat. Altrament, per molt alt respecte que'm mereixi sa autorisada paraula, conech prou el nostre proletariat per afirmar qu'en Pous y Pagès en aquesta ocasió no'l representa, puig me consta prou la seva honradesa y noblesa intrinseca pera estar segur de que, com ha succehit en totes les grans revolucions, malgrat ses penuries y angunies, el dia potser llunyà, però que vindrà, en que la qüestió ara discutida's posi en la consciencia pública, no serà certament el nostre proletariat la darrera classe social en donarli la deguda resposta.

Però molt més important que les rahons que alega'l meu contradictor, es, al meu entendre, l'estat d'opinió que les hi fa alegar,

(1) Ab gust insertem aquest article que son autor ens envia, segons ses propries manifestacions, després d'apurar tots els medis pera ferlo publicar en *El Poble Català* en qual redacció l'entregà fa cosa d'un mes, JOVENTUT, sens immiscuirse en la qüestió suscitada, dóna, ara com sempre, generosa acollida a un antich company, en ses planes sempre obertes a la lliure discussió de les idees. Y ho fem així pera ésser conseqüents ab nostre criteri que'ns ha portat més d'una vegada a insertar treballs de crítica y fins de censura d'altres treballs deguts a la ploma de nostres meteixos redactors. (*N. de la R.*)

(2) Vèginse'ls números 108 y 113 de *El Poble Català*.

sobre'l qual haig d'aventurar alguna remarca. ¿Quin es aquest extrany estat d'esperit que fa a un home del talent d'en Pous y Pagès tan insensible a una qüestió de tan viu interès social, fins al punt de no veure en ella més que un vulgar atentat al seu interès personal o al de la classe que pretén representar? ¿Serà tal actitud una d'aquelles rares repercussions en un esperit selecte de les vulgars idees qui sobre la materia dominen desgraciadament en nostra burguesia, qu'es lo que justament m'he proposat combatre? Me doldria en tal cas, per lo molt que el considero, el goig meteix de sentir qu'he posat el dit en la llaga. ¿Serà que'm trobo tal vegada devant d'una concepció diametralment oposada a la meua, dels problemes socials? Tot planyent, si així fós, la seva, que haig de suposar involuntaria reticencia, me limitaria per via d'ensaig, a signarli el bell exemple que'ns oferiria de l'intima conexió de certes idees que's volen fer passar per avençades ab les preocupacions més vulgars sobre la materia.

Mes potser, al cap d'avall, tot això's redueixi a un simple *lapsus* de periodista, cosa gens estranya en qui té obligació d'escriure un article sensacional cada dia. Sia com vulgui, per molt que'm dolgui la llargada de la contesta, no puch terminarla sense respondre directament a algunes afirmacions del meu company:

1.er Entench que'l meu article no es una mera diatriba contra la costúm de regatejar de les dónes — com podria creure qui sols el conegués per la referencia d'en Pous y Pagès, — sinó quelcòm de més alt y transcendent, anch que'l meu objecte m'hagi dut de passada a censurar aquella costúm, com crech just y necessari.

2.^{on} No censurava en ell l'estalvi en absolut, sinó la vulgar confusió de'l estalvi ab la economia, y, sobre tot, l'estalvi a tòrt y dret, l'estalvi indiscriminat, cosa molt diferent de l'estalvi econòmic. Adhuc a posta d'aquest, no creuria vana una discussió, que'm plauria veure plantejada, sobre quin dels dos ideals moderns, el francès o l'anglo-saxó, ens convindria adoptar, abandonant, com se suposa, per inservible'l nostre vell ideal en la materia, identificat ab el llegendari entafurament d'unces y dobles.

3.er Tot y suposant la necessitat de l'estalvi, tal com l'entén en Pous y Pagès, no's dedueix pas la del regateig que defensa, puig quan se troba un article massa car, sembla més procedent, com se fa en tot país civilisat, anarsen a una altra botiga, tot donant així de passada una profitosa lliçó a l'explotador.

4.^{rt} Felicito a n'en Pous y Pagès per haver, en el vell plet entre *el botiguer y la senyora*, elegit «la part millor», per més que entench que fóra injust fallarlo en definitiva sense ohir la representació del taulell, qui, si no tan graciosa, no li càpiga dubte que fóra prou eloqüent y instructiva. Aprofito la ocasió pera invitar als botiguers a dirhi la seva, si els hi sembla oportú.

5.^{nt} Respecte al fons de la seva objecció, me limitaré a repetirli el següent paragraf del meu meteix combatut article: «Y tampoch cal cercar cap excusa en la natural observació de la general penuria de recursos pera atendre les múltiples necessitats de la vida moderna, quan veyem tan sovint grans senyores regatejar el centim ab tanta manya y força com la més humil criada»: — proba, entre moltes altres que crech inútil citar, prou significativa pera comprendre que no's tracta pas tant d'una necessitat circumstancial com d'una inclinació atávica.

6.^b No puch creure en la solució que al conflicte proposa en Pous y Pagès, mentres no'm demostrí la falsetat de la següent afirmació que també copio de mon meteix article: «Y no's pensi que ab la costúm moderna del preu fixe aquest vici perdi importancia, puig si bé desapareix la lluyta oberta, cara a cara, es pera fer plaça a una campanya sorda y despiadada de botiga en botiga pera obtenir l'article més acomodo, lo que ve a donar el meteix resultat».

Tot lo dit ve a resumirse en un vell precepte que, com a *moraleja* d'una discussió poch amena, verament recomano a la meditació del lector:

«Una cosa es Economía
y altra es el Pla de la Boquería.»

Sols me resta, en acabant, sortir en defensa de l'honorable gremi de solters (tan honorable com qualsevol altre) y protestar de les malèvoles insinuacions que amaguen certes paraules de mon simpàtic col·laborador.

Això de que un solter no pugui ésser may un bon economista, ni un mitjà hisendista, ni un mal pensador... vaja!

Y com que la discussió no dóna més de si, ab aquesta resposta hi poso, per la meua part, punt final.

C. MONTOLIU

LA MÀ OCULTA

Es allò que'm deya la tarda del passat diumenge aquell menestral barceloní, del qui els hi vaig parlar setmanes enrera y que tanta tirria té als actuals concellers de Barcelona: — Cregui que hi ha una mà oculta que tot ho remena! — Y va seguir fent la enumeració dels braços y dels cossos, als que'l públic, segons les èpoques y les circumstancies, ha atribuït alguna mà d'aqueixes: la mà del clero, la dels freres o dels jesuïtes, la dels masons y la dels federals, la de la reacció y la de la revolució, y, sobre tot, la mà de l'anglès... tot això farcit de cites històriques, de les que faré mercè als meus llegidors. — Però ¿a què ve tot això? — vaig preguntar-li ab el sant propòsit de fer encallar un xich aquell devassall d'oratoria barata gayrebé tan aclaparadora com la del regidor anti-tuberculós en Narcís Fuster; y ab no petita sorpresa'm feu càrrech de que lo que provocava la seva indignació era un petit fet que ocorria a la casa gran.

— Si, senyor, si, — continuà: — no se'n rigui; aqueixa qüestió dels tramvies y les catalanes té molta més transcendència de la que molts li atribueixen, car demostra una malura que ha sigut empeltada a nostra administració municipal y que, essent crònica, ens costarà Poblet y Santes Creus d'extirpar. —

Jo'm vaig excusar ab que estich estiuellant y que com els metges m'han recomanat molta tranquil·litat y evitar tota mena de disgustos, com a mida curativa he suprimit la lectura de la premsa diària y per consegüent estich com si vingués de l'hort (y, en efecte, hi passo la major part de la setmana).

Al meu amic aquesta circumstancia li vingué ben a propòsit pera esbravar-se, y encara que jo guaytava dissimuladament el rellotge, no tingué compassió de mi.

— Ja n'hi faré dos quartos, y no, no tingui por de mancar al tren. Donchs afegir que, com vostè ja sab, la companyia d'òmnibus La Catalana fa un grapat de mesos que anuncia'l seu propòsit de substituir la tracció animal dels seus carruatges per la automòvil. La idea fou, naturalment, ben rebuda per tothom; la premsa's desféu en elogis, y's va retreure que Barcelona seria una de les primeres capitals europees qui adoptés aquest avenç, cosa que tant escàu a son caràcter de ciutat cosmopolita y en la que s'hi edifica

tant», com deya aquell. S'envià un cotxe de prova, els resultats foren admirables, y veliaquí que'is barcelonins tot era esperar la inauguració del nou servey de La Catalana. Unes setmanes enrera's practicaren ja'ls ensaigs definitius, y aleshores si que varem creure que la cosa fóra feta. Però, de la *noche á la mañana*, me trobo que certs diaris comencen a fer atmòsfera en contra, y a dir que si els parers estàn dividits en el Municipi, que si l'Ànima y la General no volen permetre que se'ls hi faci la competència, y fins sonaven els noms dels regidors qui havia de fer bellugar la mà misteriosa qu'en aquesta qüestió no's pot pas dubtar que sia la mà de l'Inglès. De lo d'aquells diaris no'n vaig fer cas, perquè es tan dolent això de que alguns tinguin la redacció al costat de l'administració, y a més corre un *personal*!... Però lo de l'Ajuntament si que'm va estranyar més, y no perquè jo no estigui curat d'espants, sinó perquè se'm feya difícil de creure que hi hagués gent de tant poch caletre que volgués jugar així a cartes vistes y marcades. Jo escoltava converses, y m'esgarriava de lo que sentia dir. Hi havia qui afirmava que de tot ne tenen la culpa a Madrid perquè no volen que a Barcelona hi haigi òmnibus automòvils avans que a la Cort; altres deyen que si l'Inglès havia donat tant y quant, altres que si el regidor lerrouxista encarregat de fer el caldo gras als del tramvia, obrava impulsat per son amic *Alejandro*, a qui, com que viu als Josepets, li convé estar bé ab en Formosa... Jo no ho vull creure que fes aquest paper no més per un miserable *pase*...

— Això ni pensarho, — vaig dir jo que fins aleshores no havia pogut badar boca. — Però ells bé deuen alegrar rahons.

— Cap; excuses de mal pagador. ¿Oy que si vostè fos jutge, y veyia que una part alega arguments especiosos y apela a entremaliadures a manca de fonaments sòlits, ab això sols ja's convenceria de que la rahó està de l'altra banda? Donchs apliquei el cas. Prop d'un any ha passat desde que La Catalana demanà autorisació pera canviar el sistema de tracció y fins ara, quan ja té construït gayrebé tot el nou material, no se li posen impediments, y quins impediments! Que si el canon anual es massa petit; que si la velocitat es massa grossa; que si el Passeig de Gràcia es massa estret (!) y hi haurà desgracies. No rigui. La companyia de tramvies, preocupantse de la salut dels barcelonins!... Y al cap de quatre dies l'Inglès sollicita establir ell una línia d'automòvils fent el mateix trajecte que La Catalana... De manera que, o els inconvenients alegats eren falsos y ha obrat de mala fe, o aquí no's tracta més que d'un contrapunt com el de les diligencies de Ripoll a Puigcerdà. Jo espero pel bon nom de Barcelona que'l conflicte's resoldrà en justícia, car no val tampoch aquell pretext de que ha-

vent de revertir els tramvies a l'Ajuntament dintre un grapat d'anys, sia lesionar els seus interessos deixar que s'estableixi una empresa competidora. Els veritables interessos són els del poble barceloní, y exigeixen no que d'Ajuntament cobri més, sinó qu'estigui ell, el poble, ben servit...

— Dispensi. — li vaig fer jo, somrihent ab tot y creure que mon amich té rahó: — ¿no es pas accionista de La Catalana, vostè?

— Jo sóch accionista de Barcelona, com vostè, y res més, y prou sab que no'ns toquen més que *dividendos* passius. —

Com qu'era tart de debò, el vaig deixar ab la paraula a la boca, y quan, poch després, el tren se m'enduya de Barcelona cap al meu hort jo anava rumiant: «Que'n fa fer de coses una mà oculta, que tant sàpiga remenar un pilot de fems com un munt de monedes!...»

OLAGUER DE ROQUESALBES

NOTES BIBLIOGRÀFIQUES

Publicació «*Emporium*». — JOSAFAT, *narració per Prudenci Bertrana*. — Joanola y Ribas, impressors. Palafrugell, 1906.

Josafat es una narració admirable: heus-aquí sintetisada nostra impressió en un mot, al acabar de llegir aquesta obra que l'any passat fou presentada a la Festa de la Belleza de Palafrugell, donant lloch a empenyades discussions entre'ls individus del jurat al tractarse de premiarla. Finalment se quedà sense'l premi. Emperò'ls amichs de *Emporium*, organisadors d'aquella festa, no han volgut que *Josafat* romangués desconegut, y n'han feta una edició pera que'l públich el llegeixi y el judiqui.

El llibre's fa simpàtic ja en ses primeres planes per la franquesa, per la resolució, per la elevació moral ab que l'autor escomet y desenrotlla un assumpte escabrós, però humaníssim. No volèm creure que fos l'assumpte de *Josafat* la causa de sa preterició, molt menys essent aytal assumpte tractat per un autor qui s'hi mostra més com a artista que com a sociòleg. No's presenten pas en *Josafat* casos patològichs a lo Brieu, per exemple; més, encara que així fos, no creyèm certament que això hagués sigut motiu pera no recompensar els mèrits d'una obra, si ella'ls tingués com els tenen les del traçut dramaturg francès. La causa de no obtindre premi *Josafat* fou el tenir enfront una altra obra de distint genre però d'indubtables condicions literaries. El jurat havia de decantarse per en Bertrana o per en Pous, y ho feu per aquest. Es qüestió de gustos o de... majoria, y no hi ha res que dir, com res hi hauria hagut que dir si hagués succehit tot al revés, en qual cas nosaltres hauriem

trobat encara més encertat el fallo, tot y reconeixent les bones qualitats del treball d'en Pous. Y ara tornèm a l'obra d'en Bertrana.

L'autor de *Josafat* ens apar tot un temperament artístich. Veyèm en ell un enamorat fervent de la vida. Segurament creu que, pera ésser un bon poeta, cal avans que tot ésser un bon realista. Nosaltres som de la meteixa opinió. Difícilment un autor, per privilegiada que sa imaginació sia, podrà tenir somnis trascendentals si no té una justa visió de la realitat. Altrament, si es escriptor escriurà contes blaus, y si es pintor pintarà paisos de vano.

En Bertrana, a grans trets y en aparença sens esforç, ens dona en *Josafat* el fruyt d'un detingut y conciençós estudi psicològich. Molt sobriament, sense fer may consideracions pel seu compte, va descapdellant els fets ab una veritat tal, que'ns sugestionen com si els presenciéssim. Ombrivols es el quadro que'ns presenta, y ben foscos els colors de que s'ha de servir; y, no obstant, dintre aquests colors únichs, hi trobèm matisos y gradacions que'ns captiven. Així, essent tètrich el conjunt, hi ha pàgines en que la nota dramàtica domina ab força tremenda; altres en que una tristesa gris ho embolcalla tot, y altres en que dolces tendreses s'endevinen, més que no's deixen veure, entre desolacions tràgiques y espantables. El llenguatge té una riquesa y una ductilitat que difícilment se troben en un escriptor novell. Es senzillament admirable la manera com l'autor ha estudiat y descriu el procés de les passions en el cor verge d'aquell inculte campaner de Santa Maria, mena d'Hèrcul taujà qui, al revés de l'Hèrcul antich, enlloch d'estrangular serpents ab ses mans ferrenyes, sent muntarli lentament al cor, y estrènyerli fins produhir l'asfíxia moral, dos monstres abominables: el fanatisme y la luxúria.

La figura del campaner *Josafat* sembla absorbirho tot, però'ls més nimis accessoris se fan també importants en quant contribueixen a completarlo. Així un quadro terrible per sa cruesa es presentat ab una soperba harmonia dels components; y tan vibrants de realitat ens semblen, quiscú en sa esfera, el tipo del campaner, com els de la Fineta y la Pepona, com el del jesuïta confessor y els dels capellanets alegres qui s'endinsen en el cau del campaner ben ignorants dels pecaminosos successos que alli s'hi desenrotllen. Y l'ambient es tan just com les figures, havent-hi passatges sobriament descriptius en que sers y coses, actes y paraules y sentiments, saltan als ulls del lector ab un relleu extraordinari. El final té, ademés, un gran valor poemàtic que'ns demostra com es possible trobar la bellesa arreu, fins en les tenebres, si el qui la cerca es de debò un vident y un poeta.

Donada nostra opinió imparcial sobre'l lli-

bre d'en Bertrana, sols en caldria advertirli, si ens tinguessim per puristes, que no tots els mots qu'emplea són genuïnament catalans; y es una llàstima, puig el defecte fóra ben fàcil de corregir.

Nostra enhorabona a n'en Bertrana, y la fem extensiva a l'amich Vergès de Palafrugell, qui fou secretari del jurat en la Festa de la Bellesa y qui en la Memòria que llegí no oblidà pas consignar els mèrits de *Josafat*, fent constar que no per restar sense premi deixava d'esserne ben digne.

Finalment salutem a n'en Bertrana com a un excelent emul dels mestres de la literatura verista estrangera. No voldriem errarnos al dir qu'entre'ls escriptors catalans sabrà fer honor a les nostres lletres, figurant entre'ls bons prosistes avuy, y demà entre'ls millors.

Xavier Monsalvatje.—OMBRES.—Girona. Establiment Tipogràfic de Pacia Torres, Plaça de la Constitució, núm. 9.—1906.

Baix el pseudonim d'Alfons Trinxet, l'autor d'aquest llibre ha publicat a JOVENTUT, en diferents èpoques, alguns dels treballs qui l'integren. No'n farem, donchs, una crítica detinguda, car nostres habituals lectors ja han tingut ocasió de judicar les bones qualitats del jove escriptor gironí. Ademés, tant del llibre d'en Bertrana com del d'en Monsalvatje se'n ocupà en aquestes planes, no fa pas molt temps, nostre col·laborador en Joaquim Pla, y poch més ens resta fer si no es afegir, a les lloances d'aquest, les nostres.

Qu'en Xavier Monsalvatje no es encara un escriptor format, ho veurà tot seguit qui examini son llibre *Ombres*. Li manca encara un estil ben propi, com li manca també trobarse ell mateix dintre un gènere determinat: per això'l veyem fluctuar entre idealismes malalticosos y cruesses materialistes, decantantse ara pels uns, ara per les altres. A nostre entendre encertarà per complert el dia que fusioni en un tot aqueixos dos factors essencials que ara no sempre fa anar units, com si vegés en ells dues tendències oposades qui el solliciten y se'l disputen. Nosaltres veyem en ell un escriptor destinat a produhir obres ben sentides y equilibrades, com ja ho evidencia ab els articles *La tristesa del vell pastor*, *La lley ho mana*, *D'una vida*, etc.

Hem dit qu'en Monsalvatje havia d'encertar encara, y la frase no es pas ben justa. En Monsalvatje ha encertat ja en son volum d'articles. Sols que nosaltres ens referim a un encert més capital, això es, el d'una obra de majors proporcions y de més alta volada. A n'en Monsalvatje no semblen pas mancarli condicions pera empèndrela. Avant, donchs.

El llibre va capçat per un pròleg laudatori

d'en Carles Rahola. La edició, feta per la casa Torres, es pulcre y elegant.

Ramón Clavellet (A. Ciuffo).—LA CONQUISTA DE SARDENYA (*cançó èpica*).—ENSAIG Y VERSOS.—Sàsser. Tip. «Armonia Sarda». 1906.

Catalana es la terra de Sardenya, y natural era que'l renaixement català s'hi fes sentir, y les veus dels nostres poetes hi trobesin ressò. Tenim a les mans un fascicle contenint dotze poesies d'en Ramón Clavellet, totes d'un ayre catalanesch qui enamora y comparables, sense cap desventaja, a la majoria de les que'ls poetes restauradors de nostres Jochs Florals ens donaven anys enrera.

Y quin sentiment més vibrant de patria hi batega en les poesies d'en Clavellet! Es un sentiment que no s'imbueix, que no s'encomana. En Clavellet sembla despertarhi naturalment l'esperit de nostra raça, latent a través dels sigles tant a Sardenya com aquí. En Clavellet sent molt y farà molt. Remarcables són les poesies publicades, mes nosaltres esperem tant d'ell, que no dubtem en acceptar per bo'l subtitul de *Ensaig* que les hi dona.

L'entusiasta catalanista del Rosselló nostre amich en Juli Delpont sembla que ha contribuït a la publicació d'aquesta obreta. Així's dedueix d'una carta-pròleg d'en Francesch Matheu, a n'ell endreçada, y en la que's fa una encertada apologia del poeta sard, a qui nosaltres desde aquestes planes envièm la més coral y entusiasta felicitació.

LUIS VÍX

NOVES

Altres cop certs diaris de Madrid l'han tornada a empendre contra'l Catalanisme, ab motiu de certes frases que suposen pronunciades en el *meeting* de Badalona de que donarem compte en nostre passat número.

Certament els diaris del trust tenen uns corresponents ben... oficiosos; y els comentarís qu'ells posen a llurs correspondències són més oficiosos encara. Com que exciten a que ilegalment sien castigats certs delictes a la unitat espanyola que no s'ha probat que hagi comès ningú. Y donchs, la lley de les jurisdiccions, ¿que no ha de servir de res?

¿Pot donarse proba més clara de que pera molts la tal lley sols servia pera disfreçar son odi a Catalunya y al catalanisme?

No serem nosaltres qui els hi faci el jòch. Que s'hi posin ells mateixos en evidencia. Que's vegi ben bé l'actitut serena dels catalans davant dels qui negarien el dret de llibertat y de vida a tot lo qu'es català.

L'«Agrupació Artística» (Alt de Sant

Pere, 43) ha repartit una allocució exposant els fermes propòsits dels joves artistes qui la componen, de treballar ab fe y sens treva pel veritable art, ben al revés de lo que sol ferse en altres associacions, a les quals ells havien pertenescut y degueren allunyarsen portats de son desitj de treball, perfeccionament y redempció.

L'«Agrupació Artística» anuncia que des de'l vinent setembre's donaràn en son local classes de model nu, de 6 a 10 de la nit, y a tal efecte solicita la cooperació de tots els qui tinguin simpatia per la missió qu'ells s'imposen, y els vulguin ajudar ab una quantitat cada mes.

No poden ésser més simpàtics els propòsits d'aqueixa hardida «Agrupació», a la que desitgem en bé de l'art tota la prosperitat que's mereix.

L'associació «Aplech Catalanista» ha acordat en Concell General, substituhir son nom pel d'«Aplech Catalanista Republicà».

Publicacions rebudes:

Macbeth, per Guillèm Shakespeare, traducció castellana y pròleg de Antoni Ferrer, Robert. La casa editorial de Olaguer Salvatella, d'aquesta ciutat, ha publicat aquesta nova traducció de la immortal obra de Shakespeare, escrita en castiç castellà. Son autor senyor Ferrer mereix elogis per ella, y, tant com per ella, pel pròleg qui la precedeix y en el que's fan varies atinades consideracions a propòsit del teatre de Shakespeare y de la manera com el públich ha celebrat sempre en el gran dramaturg anglès la part efectista més que la fonament humana. Fa, ademés, el senyor Ferrer un original estudi del *Macbeth*. Preu, 2 pessetes.

Poti-poti, romanço d'en Nogueras Oller. Ha començat a publicarse aquest original periòdic, que sortirà tots els dissabtes y en el que dit personal escriptor anirà donant a

conèixer successivament ses obres. El *Romanço* té tots els caràcters del romanço barceloní antic, y com ell se ven a cinch cèntims; sols que, en comptes de burdes y fauloses narracions, en Nogueras Oller hi anirà publicant els valents y intencionats versos que vagin sortint de sa ploma. Heus-aquí un medi de qu'en Nogueras ens pogués donar tota sa obra sens haver de recórrer al llibre, més car pera ell y pera'l públich. Desitgem, donchs, molta sort al *Romanço d'en Nogueras*, a fi de que se'n puguin fer llargues col·leccions en llargues anyades.

Diccionario Salvat. S'han publicat els quaderns 49 a 53 d'aquest popular diccionari, qui no desmereixen dels anteriors ni per llur text ni per llur il·lustració. Preu de cada quadern, 50 cèntims.

Concurs de Sardanistes, organitzat pel Centre Català de Sabadell, que's celebrarà'l dia 4 d'agost, a les 9 de la nit, en el Camp de Sports de dita ciutat. S'ofereixen dos premis de 200 y 100 pessetes respectivament, y dos accèssits de 60 y 40 pessetes, a les colles qui ballin les sardanes ab més serietat y elegancia, a la fayça empordanesa. Tenen temps d'inscriures les colles que hi vulguin prendre part, fins al mati del dia del Concurs, dirigintse al Centre Català. Formen el jurat els senyors: Francesch Cambó, president; Francesch Pujol, Emili Sala, Pere Pagès y Modest Font.

Certamen Literari de Sans, organitzat pel Casino de Sans, que's celebrarà'l dia 24 d'agost. Hem rebut el cartell, en el qual s'ofereixen deu premis, devent enviarse'ls treballs a dit Casino de Sans per tot el dia 12 d'agost. El jurat qualificador estarà compost pels senyors Raymond Casellas, president; J. Pous y Pagès, J. Alemany, Joan Oliva Bridgman, vocals; R. Vives y Borrell, secretari.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 233.

AVIS

La setmana entrant començarem a repartir a nostres subscriptors el volúm segon de l'any, consistent en la traducció catalana que, de l'hermós drama *Animes solitaries* de G. Hauptmann, ha fet nostre company de redacció en Oriol Martí.

Als subscriptors de dintre Barcelona se'ls hi portarà a domicili, podent els qui ho prefereixin passar a recullir-lo a l'Administració. Els qui el vulguin enquadernat deuràn abonar 0'50 pessetes.

Els subscriptors de fora'l rebràn per correu o per conducte de nostres corresponents. Els qui no estiguin en relació ab ells y vulguin el volúm enquadernat, deuen enviar en segells l'import de 0'50 pessetes, y 0'25 ademés si desitgen que se'ls hi envihi certificat.